

Декларация

14 ноември 2018 г.

Декларация на EASPD относно предприятията от социалната икономика

Съдържание

1. Увод.....	2
2. Предприятия от социалната икономика	3
3. Препоръки към институциите на ЕС.....	6
4. Перспективите пред предприятията от социалната икономика.....	8
5. Заключение	9
Контакти	10

1. Увод

Предприятията от социалната икономика са един от моделите за работа и заетост, част от социалната икономика, и получават все по-голямо внимание на европейско и национално равнище, тъй като допринасят за заетостта на хора с увреждания – особено на тези с психични и/или психосоциални разстройства – и същевременно подобряват социалното им приобщаване.

Днес предприятията от социалната икономика наемат по-голям брой хора с увреждания отколкото останалите предприемачи. Всъщност в много случаи те са единствената достъпна възможност за работа в няколко европейски региона. Тяхното присъствие в много слабо развитите селски райони ги превръща във важен инструмент за насърчаване на социалното сближаване и за възстановяване на районите, изложени на риск от изоставяне от местните жители.

Допълнителна стойност на предприятията от социалната икономика е, че – поради уникално съчетаваните от тях социални и икономически цели – те заемат първите редици при прилагането на член 27 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ на ООН), отнасящ се за правото на труд и осигуряване на условия за заетост, което към момента ги превръща в един от предпочитаните субекти за изпълнението на това право.

На международната конференция на Европейската асоциация на доставчиците на услуги за хората с увреждания (EASPD) „Социалната икономика като ефективен модел за социално включване – социални предприятия, социални услуги и заетост“, която се проведе във Варна (България) през юни 2018 г., организацията имаше възможност да се фокусира върху различните модели на предприятия от социалната икономика в Европа, предоставящи заетост на хора с увреждания, както и да проучи как тези модели допринасят за социалното приобщаване и прилагането на член 27 от Конвенцията. Представени бяха много модели на успешни и устойчиви услуги, които не само допринасят за всекидневното и дългосрочното социално приобщаване и сближаване, но също така съдържат съществен предприемачески елемент. Така конференцията се превърна в официално признаване от страна на EASPD на ролята на сектора на услугите за подкрепа за предприемачеството в социалната икономика.

Настоящата декларация е резултат от проведените дебати във Варна и е изготвена след консултации с членовете на EASPD. Тя излага позицията на доставчиците на услуги за подкрепа за хората с увреждания по отношение на социалното предприемачество,¹

¹ За целите на настоящия документ под предприятия от социалната икономика имаме предвид тези предприятия, които се ангажират само с осигуряване на работа и заетост на хора с увреждания. Този тип предприятия е възможно да имат специфични нужди, които идентифицираме и които не е задължително да съвпадат с нуждите на останалите предприятия от социалната икономика.

както и визията за бъдещето, извеждайки основните препоръки за сектора и за европейските институции. В нея също така се очертават действията, които ще бъдат предприети от предприятията от социалната икономика за по-нататъшно развитие на социалната пазарна икономика.

2. Предприятия от социалната икономика

В следващите параграфи представяме основните контекстуални елементи, свързани със социалното предприемачество в европейския контекст:

- общите определения, използвани на европейско равнище;
- характеристиките на предприятията от социалната икономика, които упражняват дейност в областта на хората с увреждания;
- ролята на предприятията от социалната икономика като изпълнители на правото на труд и заетост съгласно КПХУ на ООН.

Както Европейският съюз, така и обменът на диалог между държавите членки и съответните заинтересовани страни биха могли да изиграят важна роля за по-нататъшната подкрепа на дебата относно развитието на социалното предприемачество, запълвайки необходимостта от напредък в тази област.

2.1 Европейски контекст на предприятията от социалната икономика

Предприятията от социалната икономика са основни субекти на социалната икономика, тъй като съчетават обществените цели с предприемаческия дух. Тези организации се съсредоточават върху постигането на по-глобални социални, екологични и/или общностни цели, не само върху генерирането на приходи.

В законодателството на Европейския съюз терминът „социално предприятие“ се използва, за да обхване следните видове стопански дейности²:

- *„За които социалните цели или общественият интерес е причина за търговската им дейност, която често е под формата на високо равнище на социални иновации.“*
- *„Чиито печалби основно се реинвестират за осъществяването на тези социални цели.“*

---

² http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en

- „Чиято организация или система на собственост отразява мисията, опираща се на демократични принципи, принципи на участие или на идеята за социална справедливост.“

Докато в много страни съществува някаква форма на правно признаване на предприятията от социалната икономика, то няма универсален характер. Много предприятия от социалната икономика работят под формата на социални кооперации, някои са регистрирани като частни дружества с ограничена отговорност, други като взаимоспомагателни дружества, а много като организации с нестопанска цел, като взаимоспомагателни организации, сдружения, доброволчески организации, благотворителни организации или фондации.

2.2 Предприятията от социалната икономика като основен инструмент в подкрепа на хората с увреждания

В сектора на услугите за хората с увреждания значителна част от доставчиците на социални услуги се ангажират да постигат социални цели – като осигуряват възможности за работа и заетост на хора с увреждания, и същевременно упражняват своята стопанска дейност – следователно те са част от социалната икономика и могат да се приемат за социални предприятия.

Предприятията от социалната икономика, които осигуряват възможности за работа и заетост на хората с увреждания, се определят също и от специфичния контекст, в който упражняват своята дейност. Тъй като част от тяхната работна сила се състои от хора с увреждания, при тях има непрекъсната нужда от професионално обучение и образование и подкрепа на работното място, които могат да бъдат по-съществени от гледна точка на време, разходи и естество в сравнение с хората без увреждания. Това може да се обясни с факта, че сред хората с увреждания има и много хора с цялостни нужди от подкрепа, какъвто може да е случаят на лица с психични и/или психосоциални разстройства. В такъв смисъл, възвращаемостта на инвестициите на работодателите може да не е очевидна, когато се вземат под внимание всички горепосочени изисквания. Следователно, често предпоставка за функционирането и съществуването на предприятията от социалната икономика е наличието на субсидии и/или данъчни облекчения за намаляване на допълнителните разходи, които поемат тези предприятия, и/или за компенсиране на загубите в производството, които се дължат на по-ниската продуктивност на заетите лица в сравнение с хората без увреждания.

В допълнение към горепосоченото, в няколко европейски държави липсата на подходящи правни рамки затруднява доставчиците на услуги, които биха могли да упражняват дейност като търговски субекти, за да бъдат признати напълно като предприятия от

социалната икономика, като по този начин не могат да предлагат професионални дейности съгласно цялостната рамка на трудовото законодателство.

Предвид техния специфичен контекст на функциониране, предприятията от социалната икономика, предоставящи подкрепа на хората с увреждания, често се сблъскват с ограничения в своята дейност, които могат да ги поставят при неравностойни условия на конкуренция на пазара и/или да не им позволяват да разгънат пълния капацитет на услугите в полза на подпомаганите от тях лица.

2.3 Предприятията от социалната икономика като новатори в прилагането на правото на труд и заетост на хората с увреждания

През изминалите години предприятията от социалната икономика натрупаха голям опит в областта на професионалното образование и обучение и в адаптирането на работните процеси и работните места. Опитът на предприятията от социалната икономика в различни европейски държави показва, че комбинацията от улесняване на правните рамки и комплексът от други условия позволява създаването на печеливша ситуация както за работодателите, така и за служителите, същевременно изграждайки контекст на засилено приобщаване и участие в обществото на много хора, които срещат трудности за намиране на възможности за работа при други обстоятелства.

Общият подход, приложен от предприятията от социалната икономика, който предоставя персонализирана подкрепа в приобщаваща среда, улесняваща правата на работниците, може да се счита за обещаващо развитие за упражняване на правото на труд и заетост. Това превръща предприятията от социалната икономика в ценен инструмент за изпълнение на изискванията, свързани с член 27 от КПХУ на ООН, както и за насърчаване на тяхното по-нататъшно прилагане, в случаите когато те все още не са напълно удовлетворени.

Действително прилагането на правото на труд и заетост изисква много промени от държавите-участнички в КПХУ на ООН и организациите, ангажирани с осигуряването на възможности за работа и заетост. Очевидно е, че няма универсален подход, който може да отговори на всички индивидуални нужди, нито че подобен подход може да е решение за всички, но социалните предприятия могат да изиграят положителна роля в успешното справяне с някои от предизвикателствата на член 27 от КПХУ на ООН.

3. Препоръки към институциите на ЕС

През последното десетилетие Европейският съюз поема водеща роля за развитието на предприятията от социалната икономика. Стартирането на Инициативата за социално предприемачество³ през 2011 г., която представлява набор от действия, целящи по-добро познаване на предприятията от социалната икономика, подпомагане на техния напредък и поемане на ангажимент за инвестиции в този тип предприятия през следващите години, също представлява положителна стъпка напред.

Преразглеждането на Директивата на ЕС за обществените поръчки през 2014 г. с въвеждането на социални клаузи и критериите за най-добро съотношение цена-качество осигурява добри възможности за насърчаване развитието на предприятията от социалната икономика, като много страни в Европа се възползват от улесняващите схеми. Същевременно програмите за финансиране, достъпни в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) и Програмата за заетост и социални иновации („ЗисИ“) изиграва важна роля за финансовото подпомагане на сектора, макар че тези възможности невинаги се ползват в достатъчна степен поради липса на познания или административен капацитет.

В следващите параграфи са представени основните препоръки на EASPD с оглед повишаване на развитието на предприятията от социалната икономика през следващите години и подкрепа за създаването на тези модели, когато националните рамки все още не позволяват тяхното пълно развитие.

EASPD препоръчва на институциите на ЕС да:

✓ Правни рамки

- Улесняват прилагането и усвояването на член 20 „Запазени поръчки“ от Директивата за обществените поръчки на ЕС⁴ в подкрепа развитието на предприятията от социалната икономика.
- Насърчават прилагането на „облекчен режим“ за предоставянето на социални услуги чрез прилагането на членове 74-77 от Директивата за обществените поръчки на ЕС.
- Признаят спецификата на предприятията от социалната икономика в контекста на този тип икономика чрез правна рамка *ad hoc*, съобразена с нуждите на хората с увреждания.
- Насърчават използването на Регламента на ЕС за държавните помощи⁵ за финансово подпомагане на предприятията от социалната икономика.

✓ Нужди от инвестиции и финансиране

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0682>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FRF/TXT/?uri=celex:32014L0024>

⁵ Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 г.

- Подчертаят потенциала на схемите за финансиране, например Европейския фонд за стратегически инвестиции⁶ (ЕФСИ), за въвеждане на иновации в сектора, увеличаващи въздействието на стопанските дейности.
- Поддържат и разработят допълнителни схеми за финансиране *ad hoc* в следващата многогодишна финансова рамка на ЕС, които отговарят на нуждите на предприятията от социалната икономика, например в европейските структурни и инвестиционни фондове и Програмата за заетост и социални иновации („ЗисИ“).

✓ **Повишаване на осведомеността**

- Разработят култура на иновации с инструменти *ad hoc* за предприятията от социалната икономика под формата на обслужване на едно гише с конкретна информация за осигуряване на заетост на хората с увреждания.
- Предоставят техническа, финансова и административна подкрепа на организациите, които преминават към или желаят да прилагат принципите на предприятията от социалната икономика.
- Дадат видимост на сектора чрез включване на ползите и потенциала на предприятията от социалната икономика в законодателството и разработването на политики на ЕС.
- Насърчават разработването на научноизследователски и образователни планове за бъдещите социални предприемачи на университетско равнище и създаването на референтни центрове за подкрепа на социалните предприемачи.
- Осигурят платформа за обмен за социалните предприемачи и националните/местните органи за обсъждане на техните нужди и възможности за сътрудничество.

✓ **Прилагане на КПХУ на ООН**

- Признаят предприятията от социалната икономика като посредници при прилагането на КПХУ на ООН, като предоставят адекватна помощ на работодателите и служителите.
- Гарантират необходимото признаване на предприятията от социалната икономика в спектъра на възможностите за заетост на хората с увреждания.
- Подчертаят необходимостта държавите членки да разработят достатъчни правни и финансови рамки, подкрепящи нуждите както на работодателите, така и на служителите с увреждания.
- Повишат разбирането за прилагането на член 27 на практика, както от страна на служителите, така и от страна на всички заинтересовани страни, участващи в трудовия живот на хората с увреждания.

⁶ http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/funding/efsi_en

4. Перспективите пред предприятията от социалната икономика

Секторът на предприятията от социалната икономика се развива бързо и има уникален потенциал да отключи възможности за работа и заетост за много хора с увреждания, понастоящем изключени от пазара на труда заради неадекватността на наличните възможности, както и заради липсата на помощ на работодателите, които наемат хора, нуждаещи се от подкрепа.

Следните действия показват поетия ангажимент от членовете на EASPD за по-нататъшен принос за развитието на социалната икономика чрез предприятията от социалната икономика и за подобряване на възможностите за работа на хората с увреждания.

В този смисъл предприятията от социалната икономика, представени в мрежата на EASPD, се ангажират да:

✓ **Професионално образование и обучение**

- Подобряват потенциала на предприятията от социалната икономика чрез запълване на пропуските във възможностите за обучение чрез напр. разработване на междусекторни партньорства за насърчаване на иновациите и задълбоченото разбиране на оперативните въпроси.
- Разработят насоки как да се осигури оптимална подкрепа на работодателите и служителите, за да се улесни увеличаването на добрите практики.
- Разработят възможности за сертифициране на служителите, което ще позволи използването на придобитите квалификации при различни трудови условия.

✓ **Повишаване на осведомеността**

- Защитават нуждите на предприятията от социалната икономика в предстоящите дебати по темата в ЕС и да насърчават обмена на възможности с различни заинтересовани страни от ЕС.
- Насърчават споделянето и изучаването на модели на добри практики в Европа и да подкрепят тези примери при прилагането на КПХУ на ООН.
- Подчертаят възможностите за обучение и финансиране на предприятията от социалната икономика и мрежата на техните заинтересовани страни.
- Насърчават развитието на структури за социален диалог, насочени към специфични въпроси на предприятията от социалната икономика, свързани със заетостта на хората с увреждания.

✓ **Прилагане на КПХУ на ООН**

- Отговарят на нуждите и правата на хората с увреждания в духа на КПХУ на ООН.
- Разработят ориентирани към отделната личност подходи за подпомагане на хората с увреждания, предоставяйки им възможност да бъдат овластени при участието им в трудовия живот.

- Гарантират, че основната рамка на КПХУ на ООН е добре разбрана и взета под внимание при разработването на пътеките за подкрепа и обучение на лица с увреждания, както и при упражняване на правата им.

5. Заключение

В контекста на развиващите се правни рамки и тенденциите на развитие на политическо равнище, предприятията от социалната икономика се оказват ефективен инструмент в подкрепа на множество социални и икономически цели. Важно е този тип предприятия да се разглеждат като един от инструментите, които могат да бъдат използвани за насърчаване на възможностите за заетост на хората с увреждания, като същевременно допринасят за социалната икономика в Европа. Очевидно е, че за да се постигне ефективност на тези модели, трябва да има качествени правни рамки, от които да се ползват както хората с увреждания, така и предприемачите, които развиват търговски дейности, за да се гарантира устойчивост и дългосрочно индивидуално развитие.

В хода на развитие на предприятията от социалната икономика EASPD ще продължи да търси значими отношения с основните заинтересовани страни, за да гарантира създаването на приобщаващи модели за работа и заетост, които са вкоренени в общността и гарантират упражняването на правата на човека.

В бъдеще ще бъде от решаващо значение EASPD да насърчава доброто разбиране на проблемите и нуждите на предприятията от социалната икономика от страна на политиките на европейско и национално равнище. Чрез нашата уникална платформа от експертни познания ще предоставим множество възможности за справяне с проблемите и намиране на решения.

Прилагането на правото на труд и заетост – член 27 от КПХУ на ООН – което е в основата на мисията на членовете на EASPD, изисква много промени от държавите-участнички в Конвенцията и заинтересованите страни, участващи в дебата, като членовете на EASPD се ангажират да изведат този дебат на преден план, за да отговорят на нуждите и желанията на хората с увреждания.

Коя е EASPD?

[EASPD](#) (Европейската асоциация на доставчиците на услуги за хората с увреждания) е европейска мрежа на НПО, която представлява 17 000 доставчици на услуги за социална и здравна подкрепа в цяла Европа за хора с всички видове увреждания. Асоциацията работи за насърчаване на равните възможности за хората с увреждания чрез ефективни и висококачествени системи за обслужване.

След влизането в сила на [Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания](#) (КПХУ на ООН) тя се превърна в основа на политическата стратегия на EASPD. EASPD е акредитирана за участие в Конференцията на държавите-участнички в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

Контакти

Сабрина Ферайна
Ръководител „Политики“
www.easpd.eu

